

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Työ- ja elinkeinoministeriö näkee työryhmän onnistuneen hyvin työssään. Mallin periaatteet ja toteutus ovat hyvin yhteensopivia TEM:n oman työvoiman saatavuutta kuvaavaan seurannan kanssa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakoinnin periaatteita

Aiemmin työvoimantarpeen ennakointi on perustunut toimialoittain tuotettuun ennakointiuraan työvoiman tarpeesta tulevaisuudessa. Ennakointiura oli tasapainomallin laskennan tulos työryhmän asettamista oletuksista esimerkiksi raaka-aineiden hintojen tai työvoiman määrän kehityksestä tulevaisuudessa. Lisäksi koulutustarpeen ennusteita täydennettiin asiantuntijaryhmien toiveilla. Vanhan mallin ongelma oli mallinnoksen läpinäkyvättömyys: oli vaikea tarkalleen tietää, mikä oletus oli minkäkin trendin takana ja sitten ennakointiuran uskottavuuden arviointi oli vaikeaa (ks. esim. Djakonoff, ym. 2024).

Uudessa työryhmän esittämässä mallissa ennakoinnin lähtökohtana on nykyinen työmarkkina-tilanne, jossa toteutuvan työllistymisen, ansiotason sekä työvoimareservien suuruudesta päätellään, kuinka paljon eri sektoreilla ja koulutusaloilla olisi koulutettava uutta työvoimaa, jotta uusi työvoima työllistyisi mahdollisimman usein ja mahdollisimman tuottaviin tehtäviin. Tämän perusteella lasketaan alustava perusskenaario, joka näyttää, miten työikäisen väestön koulutusrakenne kehittyisi tulevaisuudessa, jos koulutus jakautuisi nykyisen työvoimatarpeen mukaisesti. Tulosten tulkinta on selkeämpää, kun oletuksia tulevaisuudesta vähemmän. Lähtökohta on myös hyvin lähellä työ- ja elinkeinoministeriön omaa työvoiman saatavuuden ja kohtaannon seurantaa, jossa ammattien kysyntää arvioidaan työttömyyden, avoimien työpaikkojen sekä palkkojen perusteella.

Uusi malli myös suoraviivaistaa joitakin aiempia mutkia, jotka vaikeuttivat tulosten tulkintaa. Aiemmin koulutustarpeen ennakoinnissa toimialakohtainen työvoimatarve muutettiin ensin odotettavissa olevaksi ammattirakenteeksi, josta edelleen johdettiin koulutusluokituksen mukainen tutkintotarve. Luokitusten väliset muutokset loivat tuloksiin epävarmuutta ja mm. oletuksen

toimialojen sisäisestä koulutusrakenteen staattisuudesta. Tarkastelemalla työvoiman kysyntää suoraan tutkintokohtaisesti, ratkaistaan tämä ongelma.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että malli on kehitetty tiiviissä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että yhteistyötä olisi hyvä jatkaa myös tulevaisuudessa ja pohtia mallin käytön soveltuvuutta mm. työvoima- ja muun aikuiskoulutuksen hankintojen informoinnissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että malli on saatavilla excel-tiedostona, jolloin sen hyödyntäminen on mahdollista myös muissa organisaatioissa ja kehitystyöhön on mahdollista osallistua laajempi joukko. Voisi kuitenkin olla hyvä, että excelin käytöstä järjestettäisiin työpajoja, jotta tulosten käyttöönotto olisi helpompaa. Niin ikään olisi hyvä tuottaa helposti lähestyttäviä lyhyitä analyyseja, joissa kuvataan mallin tuottamia tuloksia.

Kvantitatiivisen ennakoinnin rinnalla lienee tarpeen jatkaa mm. tutkintojen sisältöjen muutostarpeita kartoittavaa laadullisempaa ennakointia.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Työryhmän ennakointitulosten perusteella yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tarve on niiden nykyistä osuutta suurempi. Perusskenaariossa korkeakoulutettujen osuus työikäisistä nousisi nykyisestä vajaa 40 prosentista 60 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä (s. 79). Ammatillisen koulutuksen osuus työmarkkinatarpeesta on laskeva. Terveys- ja hyvinvointialojen koulutustarve on nykyistä alan koulutuksen laajuutta suurempi. Ammatillisessa koulutuksessa tekniikan alojen ja palvelualojen sekä ICT-alojen koulutustarve nykyistä pienempi. Koulutusalojen sisällä jatkuisi koulutustarpeen siirtyminen kohti ammattikorkea- ja yliopistokoulutettua työvoimaa.

Raportin tulokset vastaavat työ- ja elinkeinoministeriön käsitystä työvoiman kysynnästä: sote-alan osaajien, erityisesti korkeakoulutettujen pula on edelleen suurta ja tulee jatkumaan. ICT-alalla kysyntä on tällä hetkellä painuksissa, mutta talouden kysynnän vahvistuessa tulee kysyntä palautumaan ja kohdistuu erityisesti korkeakoulutettuihin.

Larja Liisa
Työ- ja elinkeinoministeriö